

ZAJEDNIČKO UPRAVLJANJE JADRANSKIM RESURSIMA PROBLEMATIKE I PRIJEDLOZI

Giuseppe Cingolani – PromAdria Ancona
M. Laura Mei – Gospodarska komora u Anconi

UVOD

Radni stol o ribarstvu, u sklopu Foruma gospodarskih komora jadranske regije, ima kao cilj omogućiti susrete predstavnika spomenutog sektora iz zainteresiranih obalnih regija: to su izaslanici gospodarskih komora, lokalnih institucija, istraživačkih zavoda, sveučilišta, ribarskih udruga. Riječ je o stručnjacima koji snažnom voljom i strašću stavljaju na raspolaganje svoje iskustvo i sposobnosti radi rješavanja problematika ribarskog sektora u vidu zajedničkog konstruktivnog pristupa.

Posebnost Jadrana, tj. dugo i usko more u kojem svaki zahvat neizbježno ostavlja svoje posljedice na objema obalama, zahtijeva integrirane intervencije radi postizanja što djelotvornijih i uspješnijih rezultata. I ribari i obalno stanovništvo moraju zajedno djelovati kako bi podržali ribarstvo i sve povezane proizvodno-gospodarske i rekreacijske djelatnosti u obrani od svih oblika zagađenja.

Krajnji cilj radnog stola o ribarstvu jest stvaranje temelja za utvrđivanje zajedničke jadranske ribarske politike, koja će biti dio europske ribarske politike. U tu svrhu predlažu se racionalne, djelotvorne i zajednički prihvaćene mjere radi zajedničkog održivog upravljanja jadranskim resursima. Cilj ribarske djelatnosti jest «odgovorno samoupravljanje», koje se oslanja na suradnju i otvaranje prema drugima umjesto podizanja barijera.

Sve jadranske zemlje, uključivo i one koje nisu članice Europske unije, posebice Hrvatska, Crna Gora i Albanija, koje ipak u različitim rokovima očekuju ulazak u Europsku uniju, osjećaju posljedice ribarske politike Unije. U korist skorašnjih novih članica na razini Europske unije već su prihvaćeni pravilnici i direktive kojima se financijski podupiru zemlje na istočnoj jadranskoj obali putem prekograničnih projekata i inicijativa o znanstveno-tehničkoj i proizvodno-gospodarskoj suradnji

među jadranskim obalnim područjima unutar raznih proizvodnih sektora među kojima nalazi se i ribarstvo.

Europska politika temelji se na ekološkoj obrani mora i na očuvanju njegove biološke baštine u skladu sa sadržajem «Kodeksa odgovornog ribarstva» FAO-a i čvrstim tvrdnjama jadranskih istraživačkih zavoda i sveučilišta. To zahtijeva korjenitu kulturalnu preobrazbu cjelokupnog sektora kako bi se zajamčila biološka i gospodarska održivost ribarstva. Potrebno je, stoga, utvrditi nove načine lovljenja ribe, koji se temelje na suvremenim znanstveno-tehničkim i ekološki održivim načelima, uzimajući u obzir složenost proizvodnog sektora, različite vremenske uvjete koji vladaju na moru u svakom posebnom području te biološke posebnosti ribljeg fonda uzduž podnevnika i usporednica koji se presijecaju na Jadranu. Potrebno je također uzeti u obzir razlike između ribolovnih područja kao što su postojeći riblji fond, vrste koje se češće love, broj ribarskih brodova i ribara, ribarske luke i snaga uslužnog sektora (tj. pristaništa, usluge koje se pružaju brodovima i ribolovnim poduzećima, broj priveza, brodogradilišta, opskrbni sustavi, skladišta, oprema, tržnice, itd.).

Među glavnim likovima navedene neminovne «kulturne revolucije» moraju biti ribari, predstavnici institucija iz svake pojedine zemlje te predstavnici svih studijskih i istraživačkih ustanova. Ribari znaju svoj posao i sve poteškoće s kojima se suočavaju, posjeduju bogato iskustvo, svjesni su svojih odgovornosti, u stanju su aktivno sudjelovati te doprinijeti, kako su često već pokazali, donošenju važnih odluka koje se odnose na programiranje i uređivanje sektora.

Njihovo je sudjelovanje potrebno radi ostvarivanja politike odgovornog ribarstva, koja je usuglašena sa svim zemljama tako da je sve jadranske luke priznaju i poštuju.

PROBLEMATIKE I PRIJEDLOZI ZA ODRŽIVI RIBOLOV:

Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas (ZERP)

U ožujku 2008. godine završena je problematika povezana uspostavom Zaštićene ekološko-ribolovnog pojasa (ZERP-a) od strane hrvatske vlade tako da

talijanski i slovenski ribari na Jadranu mogu ponovo djelovati bez ikakvih ograničenja.

ZERP jest područje od 23.870 km² koje je zabranjeno plovilima iz zemalja Europske unije i koje se prostire između granice hrvatskih teritorijalnih voda i crte koja se nalazi na jednakoj razdaljini u odnosu na talijansku i hrvatsku obalu; ZERP je zamišljen 2003. godine radi zaštite ribljeg fonda područja vrlo bogatog ljuskarima, listova i barbuna, za koje na tržištu vlada velika potražnja. Hrvatska je vlada 1. siječnja 2008. uspostavila ZERP na Jadranu, te je proširila zabranu ribarenja na Italiju i Sloveniju. To je dovelo do velike zabrinutosti kod talijanskih i slovenskih ribara, koji su strahovali da će na Jadranu opet vladati opasni oblici napetosti kao u prošlosti, tj. povreda pomorske granice, zaustavljanje ribarskih brodova, sudski postupci, kazne, pljenidbe, itd.

O tim se strahovima govorilo tijekom svih godišnjih skupština Forumu jadransko-jonskih gospodarskih komora, a o njima se također raspravljalo tijekom sastanaka radnih stolova o ribarstvu.

Obustava ZERP-a jest jedan od uvjeta koje Hrvatska mora poštivati kako bi nastavila s pristupom Europskoj uniji; o tim se uvjetima raspravljalo upravo za vrijeme nedavnog susreta gospodina Barrosa, predsjednika Europske komisije, i gospodina Sanadera, hrvatskog premijera. Glasovanje Hrvatskog sabora o obustavi primjene ZERP-a definitivno rješava spor, koji je tijekom zadnjih mjeseci nastao s Hrvatskom. Riječ je o rješenju koje nagrađuje dugotrajne i teške diplomatske napore među strankama, s izravnim sudjelovanjem talijanskog Ministarstva vanjskih poslova u suglasnosti s Europskom komisijom.

Spomenuti događaj mora potaknuti sve djelatnike ribarskog sektora na oživljavanje suradnje, partnerstva i usklađivanja ribolovnih režima koje će voditi do zajedničkog upravljanja jadranskim ribljim fondom u sklopu jedinstvene i dosljedne politike.

Ekološka obrana Jadrana i njegovih ribljih vrsta

Očuvanje proizvodnog potencijala mora predstavljati jednu od glavnih problematika na Jadranu; potrebno je, stoga, potaknuti znanstvena istraživanja

kako bi se riješili svi oblici zagađanja kao što su, primjerice, divlji ribolov i sve pojave koje vode do zabrinjavajućeg povećanja temperature.

Smanjenje ribolovnog napora

Znanstvena i tehnološka istraživanja, uz iskustvo djelatnika struke, moraju potaknuti ribare na eksperimentiranje i primjenu tehnika i sustava koji omogućavaju veću selektivnost mreža i drugih sredstava lovljenja te uređivanje djelatnosti u razdobljima i područjima lovljenja, a da se ne dovodi u pitanje ekonomska isplativost. Inicijative bi mogle obuhvatiti:

- smanjenje efektivnih dana lovljenja (tijekom tjedna ili dužeg vremenskog razdoblja) i povećanje vremena posvećenog odmoru posada i normalnim poslovima na brodu, tj. održavanje plovila, motora, instalacija, mreža, opreme, itd.;
- godišnji biološki lovostaj u trajanju od najmanje 45 dana, koji će se odrediti za velika područja lovljenja za vrijeme delikatne faze rasta mlađi raznih ribljih vrsta;
- tehnička obustava i privremene ili stalne zabrane u pojedinim područjima (*nursey*) zbog bioloških razloga;
- određivanje i omeđivanje morskih područja gdje se naizmjenice vrši lovljenje ili primjenjuje lovostaj;
- ograničavanje broja ribarskih brodova (ili alternativno) i uporabe određenih vrsta mreža u raznim ribolovnim područjima tijekom nekoliko mjeseci u godini;
- poticanje prekida korištenja starih brodova te njihovo dopremanje na rezalište, kad troškovi upravljanja postaju previsoki i neizdrživi, tako da su popravci i osuvremenjivanje skroz neisplativi;
- poticanje dopremanja zastarjelih plovila na rezalište kako bi se zamijenila suvremenim i standardiziranim brodovima manje nosivosti i moći motora, opremljenima selektivnim mrežama koje osiguravaju veću i ekološki održivu rentabilnost lovljenja;

- privremeno ili definitivno premještanje brodova u druga područja gdje je lovljenje manje intenzivno;
- obustava profesionalnog ribolova tijekom nekoliko mjeseci u godini te korištenje brodova u svrhu ribolovnog ili ihtiološkog turizma.

Disciplina ribolova i nadzor

Potrebno je stvoriti djelotvoran nadzorni sustav u koordinaciji s lučkim upravama svih jadranskih zemalja s posebnim odnosom na «Europsku agenciju za kontrolu ribolova» i njezine inspektore ili na sveobuhvatnu «Službu obalne straže» o kojoj se govori u «Zelenoj knjizi za integriranu pomorsku politiku u Europi», koju je Komisija predstavila u Bruxellesu (2006. – 689, str. 44).

U kratkom roku bilo bi potrebno na ribarske brodove srednje nosivosti (tj. s dužinom većom od 15 m) ugraditi "BLUE BOX" uređaje, koji omogućavaju stalno lociranje brodova za vrijeme plovidbe i ribarenja.

Mora se također naglasiti kako jadranski ribari mogu dokazati svoju sposobnost što se tiče preuzimanja svih odgovornosti koje proizlaze iz djelatnosti kojom se bave, a isto vrijedi i za uspostavljanje određene samokontrole putem sudjelovanja u specifičnim cehovskim organizacijama, koje u drugim europskim zemljama daju odlične rezultate: u Španjolskoj djeluju «Confradies», u Francuskoj «Proudhommes», u Italiji «Consorti di gestione delle vongole», «Consorti della piccola pesca», te organizacije proizvođača koje je priznala Europska unija.

Spomenuti oblici samoupravljanja doprinose uređivanju djelatnosti njihovih članova što se tiče određivanja razdoblja ribarenja i odmora, uporabe mreža i alata, vrsta i količine koje se mogu uloviti, sustava odabiranja i pakiranja ulova, itd.

Gospodarska rentabilnost sektora

Jadransko more mora se s ekološke i gospodarske strane zaštititi. Potrebno je, naime, ponovo uspostaviti ravnotežu i gospodarsku vrijednost ribarskog sektora. Nije riječ o intenzifikaciji lovljenja nego o poduzimanju racionalnih mjera lovljenja korištenjem selektivnijih mreža i sredstava kako bi se proizvod pravedno

vrednovao, posebice što se tiče plave ribe (tj. srdele, incuni, i drugo), za koju potražnja na tržištu nije previše visoka.

Druge bi se intervencijske mjere mogle odnositi na primjenu novih načina prerade ulova na kopnu i na brodovima kao što su, primjerice, odabir, čišćenje i druge metode za što bolje čuvanje proizvoda u svim fazama ribarstva, od lovljenja do maloprodaje potičući stvaranje zaštitnih znakova i obavljanje zdravstvenih pregleda kojima se potrošačima jamči kakvoća, zdravstvena ispravnost te sljedivost proizvoda.

Gospodarski računi većeg dijela poduzeća trenutno prikazuju gubitke, a rast prihoda, koji će se moći postići novim metodama vrednovanja ulova, sadrži u sebi granicu te će u svakom slučaju biti nedovoljan u pokrivanju stalnog rasta troškova poslovanja.

Skok cijene dizel-goriva glavni je primjer, budući da predstavlja preko 45% troškova poslovanja ribarskih brodova koji koriste mreže potegače i vojge. Vrlo je važno, stoga, smanjenje troškova na teret ribolovnih poduzeća, od troškova ulaganja za nove brodove ili osuvremenjivanje ribarskih brodova do troškova uobičajenog poslovanja.

Uz to, potrebno je također uzeti u obzir da ribarska brodogradnja jadranskih zemalja, počevši od talijanskog, sastavljaju uglavnom zastarjela plovila kojima je potrebno stalno i skupo održavanje i popravljanje, a s tehnološke strane isto vrijedi za ugrađene motore koji troše znatne količine goriva.

S obzirom na nosivost, moć motora, mreže i opremu veći dio plovila nadmašuje proizvodni potencijal ribolovnih područja unutar kojih uobičajeno djeluju. Riječ je o izboru koji je napravljen kako bi se povećali ulov, prihodi i dobit. Spomenuto povećanje «ribolovnog napora» je, u biti, doveo do osiromašenja bioloških resursa mora.

Očita je, dakle, neisplativost upravljanja tim brodovima, koji uglavnom pripadaju obiteljima ili obrtnicima te predstavljaju njihov jedini izvor prihoda.

Obnova i racionalizacija jadranskog ribarskog brodovlja

Zbog gospodarskih razloga obnova ribarskog brodovlja nije trenutno moguća. Potrebno je, ipak, planirati stupnjeviti ulazak novih suvremeno projektiranih plovila na temelju tehnike, inovacija i materijala koji se već koriste u izgradnji rekreacijskih plovila i u drugim brodskim sektorima kao što je, primjerice, smola koja je armirana staklenim vlaknima. Tim materijalom grade se podvodni dijelovi brodova i cijeli brodski trupovi uz osjetljivo smanjenje troškova i vremena potrebnog za izradu. Bit će istovremeno moguće izgraditi standardizirana i tipizirana plovila glede veličine, sustava lovljenja ribe i razdaljine područja djelovanja.

Uz to, potrebno je još više zajamčiti sigurnost za vrijeme plovidbe, očuvanje ljudskih života na moru te uvjete življenja i rada posada. Na postojeće brodove, čija je konstrukcija prikladna, uz financijsku sposobnost vlasnika i odgovarajuću javnu novčanu potporu, bilo bi korisno ugraditi nove vrste visoko učinkovitih motora, zamijeniti vijke s onima većeg promjera, s manjim brojem okretaja i opremljenim «Corten» oblogom radi povećanja učinkovitosti ribolova i smanjenja potrošnje goriva.

U tu bi svrhu bilo shodno pokušati na brodove ugraditi male pogone za proizvodnju alternativne energije u odnosu na dizel-gorivo kao što su fotovoltaični pogoni sa solarnim panelima ili slojevima od malih silicijskih ćelija ili korištenje vjetroenergije, koja upotrebljava snagu kretanja broda za vrijeme plovidbe. Ti alternativni energetske izvori mogli bi biti u početku korišteni za punjenje akumulatora ili napajanje određenih brodskih uređaja.

Smanjenje potrošnje goriva

U pogledu održivog ribolova sve će djelatne ribarske jedinice morati uvesti politiku štednje dizel-goriva putem nekoliko postupaka kao što su:

- smanjenje plovidbene brzine broda za vrijeme premještanja iz jednog mjesta na drugo;
- uredno održavanje motora i drugih instalacija kao što su brodski uređaji i oprema;

- ugradnja mjerača potrošnje goriva;
- uklanjanje naslaga s brodskih trupova.

Drugi prikladni prijedlozi moraju naravno biti pronađeni, prihvaćeni, primijenjeni te prikupljeni u vodiču, koji će se podijeliti zapovjednicima i članovima posade ribarskih brodova.

Stručna izobrazba

Značajna znanstveno-tehnička i ekološka kompleksnost te zahtjev za jamčenjem što veće kakvoće i zdravstvene ispravnosti proizvoda sve više karakteriziraju ribarstvo; s time u svezi javne institucije i cehovske organizacije moraju se što više angažirati, posebice glede izobrazbe i profesionalne prekvalifikacije djelatnika tog sektora. Izobrazba mora uključiti sve dijelove ribarstva: tj. lovljenje, odabir, pakiranje i čuvanje ulova na brodovima, cestovni prijevoz, distribucijsko-trgovačka mreža, maloprodajna mjesta gdje se proizvod prodaje krajnjim potrošačima.

Potrebno je, dakle, povećati te ažurirati znanje ribara i drugih djelatnika, posebice mladih ljudi, kako bi se olakšao dolazak novih naraštaja u ribolovna poduzeća te u povezane djelatnosti i usluge.

Moramo ovom prilikom spomenuti projekt «Peschiamo il futuro», koji su pripremile mjesne ribarske zadruge i krovna udruga Federpesca uz financiranje regije Marche. Tim projektom želi se olakšati ulazak mladih ljudi u ribarstvo putem nastave i prakse na ribarskim brodovima. Projekt «Peschiamo il futuro» odvija se zajedno s drugim prijedlozima izobrazbe čiji je cilj prilagođivanje profesionalnih sposobnosti ribara i drugih djelatnika sektora ekološkoj obrani mora i ribljih vrsta, razvoju suvremenih tehnika lovljenja, preradi ulova i sigurnosti na radnim mjestima.

Na kraju, svim djelatnicima mora se omogućiti poznavanje osobina i specifičnosti proizvodno-gospodarske djelatnosti ribarskog sektora i povezanih te dopunskih usluga kao što su izgradnja plovila i brodske opreme.

Sličan će se trud morati usmjeriti prema drugim dijelovima ribarskog sektora (tj. prerada, čuvanje ulova, prijevoz, distribucijska mreža, zdravstveni pregledi, itd.), koji zahtijevaju iste sposobnosti i angažman.

Potrebno je sudjelovanje istraživačkih zavoda, sveučilišta, zdravstvenih ureda i nastavnih centara kao što su pomorske škole radi sveobuhvatne analize ribarskog sektora, potražnje, ponude, osobina svih proizvodnih i uslužnih djelatnosti koje se u njemu obavljaju.

ZAKLJUČCI

Spomenute problematike mogu se, mada ne u kratkom roku, riješiti u sklopu zajedničke jadranske ribarske politike, koja je sastavni dio ribarske politike Europske unije. Potrebno je, ipak, da svi zainteresirani subjekti na objema jadranskim obalama, zajedno sa stručnjacima i istraživačima, dijele istu viziju zajedničkog upravljanja resursima, te da sudjeluju počevši od samog donošenja programa.

Uz to, potrebno je stvoriti savezništva s onima koji djeluju u sektorima koji su povezani s ribarstvom, te sa samim građanima-potrošačima koji imaju pravo na zdravstveno ispravan, kvalitetan proizvod po pravednoj cijeni. Posebno značajna jest politička i financijsko-tehnička podrška zainteresiranih zemalja te njihovih administrativnih jedinica, tj. regije, županije, pokrajine i općine.

Primjer zajedničkog upravljanja ribarstvom možemo naći u Francuskoj, gdje ribarstvo predstavlja vrlo važan gospodarski sektor. Francuski su ribari uspjeli dobiti veliku državnu potporu putem usvajanja Trogodišnjeg plana 1. veljače 2008. godine, teškog 310 milijuna eura, kako bi se zajamčile gospodarska održivost i konkurentnost ribolovnih poduzeća. Taj plan predviđa:

- rješenja usmjerena prema osuvremenjivanju ribarskog brodogradnje i smanjenju ovisnosti o dizel-gorivu;
- promicanje i vrednovanje ulovljene ribe također putem stvaranja zaštitnih znakova te izdavanja certifikata;
- ojačavanje znanstvenog istraživanja o ribljem fondu i donošenje zaštitnih mjera;
- ojačavanje stručne izobrazbe ribara imajući u vidu dolazak novih naraštaja djelatnika;
- poboljšanje sigurnosnih uvjeta na brodovima.

To, naravno, predstavlja također važan doprinos koji pomaže u borbi protiv krize ribarskog sektora na razini Europske unije i služi kao primjer djelovanja u svim jadranskim zemljama.

Svaka zemlja ima svoje specifične zakone i financijske mjere koji se odnose na ribarski sektor i koji se moraju neophodno racionalizirati te prilagoditi kako bi se stvorila zajednička jadranska ribarska politika. To je potrebno kako većini ribara ribarstvo ne bi postao grčevitim i neuspješnim poslom sa štetnim posljedicama za okoliš.

Krajnji je cilj racionalno lovljenje ribe pod prikladnim nadzorom pomoću studija i eksperimenata. Na taj način ribarstvo može postati strateškim sektorom integrirane pomorske politike Europske unije i svih zainteresiranih zemalja, te nedavno utemeljenih nadnacionalnih institucija kao što su Jadranska Euroregija te Opći jadransko-jonski sekretarijat.